

ABORDĂRI TEORETICE DE ESENȚĂ ALE COSTULUI DE PRODUCȚIE ȘI FUNCȚIILE LUI

A. Deliu, dr. econ., conf. univ.,
Universitatea de Studii Europene din Moldova

Activitatea economică reprezintă un sistem polarizat, în care se manifestă cerințele impuse de indivizi și societate, privind existența, formarea și manifestarea lor ca personalitate, la nivel micro și macro, iar pe de altă parte, prin combinarea efectivă a resurselor, satisfacerea lor. Dar, trebuie de avut în vedere că elementele implicate pentru atingerea lor se dovedesc a fi insuficiente. Trebuie menționat, că problema insuficienței resurselor consumate constă în aceea că resursele economice sunt limitate și necesită o utilizare mai rațională, pentru a atinge o satisfacere cât mai amplă a cerințelor oamenilor, redate de gusturile, preferințele lor specifice și, în cele din urmă, va contribui la circulația mai intensă a bunurilor create. Constituind rezultatele finale ale activității economice, bunurile economice sunt destinate schimbului, realizării pe piață, cu scopul obținerii anumitor profituri, ce reprezintă scopul final al oricărei activități economice, în baza valorii, ce se manifestă numai pe piață și la originea căreia stau resursele economice, luate ca ansamblul mijloacelor disponibile și susceptibile, utilizate în producerea bunurilor și utilitatea bunurilor create, ce intrinsec îmbină raritatea resurselor consumate. Având în vedere că utilitatea nu este altceva decât capacitatea bunului de a satisface o anumită nevoie, în funcție de destinația lui, și, numai decât, exprimă conținutul material al bunului consumat, rolul de bază la exercitarea schimbului îi revine valorii de schimb, deoarece numai prin această însușire a valorii se identifică mărimea valorificată a resurselor consumate. Valoarea bunurilor economice, fenomen conceput de doctrina liberalismului clasic, influențează consumul, cu cât valoarea este mai mare, cu atât consumul scade, și cu cât valoarea scade, cu atât consumul este mai mare, dar în măsura utilității. De aceea, preocupările economiștilor, pe parcursul evoluției omenirii, au constat în asigurarea unui nivel înalt de consum, prin studierea factorilor ce influențează acest consum. Din cele menționate, conchidem că atât valoarea, cât și consumul, în cea mai mare măsură, sunt afectate de costurile de producție, ce sunt oferite prin diverse bunuri de producători, care, respectiv, iau în calcul cererea manifestată față de aceste bunuri, dar și utilitatea marginală la acele consumuri pe care le suportă singuri pentru a oferi

consumatorilor bunurile dorite în funcție de utilitate. Respectiv, problematica dimensionării activității, prin prisma costurilor și prețurilor, este specifică proiectării oricărui sistem de producție, care are ca obiectiv final profitabilitatea și competitivitatea. Având în vedere momentele de esență ale costului, pe măsura evoluției comunității, studierea conceptul de cost de producție a cunoscut diverse interpretări și, în fiecare moment istoric, ele desăvârșeau, pentru acele perioade, esența impusă și recunoscută de diverși reprezentanți ai științei economice. În așa fel, este să constatăm că, conceptul de cost a fost mereu în viziunea economiștilor și preocupările în teoria costului au făcut mereu obiectul cercetărilor economice, respectiv, și astăzi, este împărtășită de mulți economiști. De aceea în continuare, considerăm propice expunerea câtorva opinii din partea economiștilor de seamă contemporani:

➤ **Ilie Blaj, Ciornăi N.:** „Costul de producție – expresia valorică a consumului de muncă vie și materializată pentru realizarea unui proces economic. El formează baza prețurilor de realizare a bunurilor materiale și serviciilor, deoarece este partea principală” [1, p. 163];

➤ **Andrei Cojocaru, Valeriu Umanef:** „Costul de producție constituie o parte din prețul de vânzare, concretizată în cheltuielile efectuate de antreprenor pentru a produce și realiza bunuri economice” [2, p. 166];

➤ **Larisa Bugaian:** „Costul producției – un indicator economic rezultativ, care exprimă valoarea resurselor utilizate pentru realizarea unui proces concret, care se finalizează cu un produs sau serviciu și merit să asiste evaluarea eficienței activității de producție condiționate de tehnologia și organizarea producției și să asiste procesul de luare a deciziilor manageriale cu scopul selectării celei mai optime și raționale variante de dezvoltare a afacerii” [3, p. 16];

➤ **Viorel Țurcanu:** „Costul de producție reprezintă resursele utilizate pentru fabricarea produselor și prestarea serviciilor în scopul obținerii unui venit” [4, p. 5];

➤ **Ina Gumeniuc:** „Costul de producție este valoarea bănească a tuturor consumurilor și a altor cheltuieli necesare pentru fabricarea și desfășurarea

produselor ori prestarea serviciilor, efectuate în anumite condiții de eficiență economică” [5, p. 12];

➤ **Gogoneață Constantin:** „Prin cost de producție înțelegem totalitatea cheltuielilor ocazionate de producerea unui anumit bun” [6, p. 88];

➤ **Niță Dobrotă:** „Costul de producție constă din totalitatea cheltuielilor efectuate și/sau care urmează să fie făcute, toate în expresie bănească, de către o întreprindere pentru producerea și desfășurarea de bunuri corporale și incorporale” [7, p. 128];

➤ **Niculescu Maria:** „Costul este expresia tuturor consumurilor de resurse ocazionate de realizarea unui anumit „element de activitate” al unei întreprinderi” [8, p. 148];

➤ **Prahoveanu Eugen:** „Costul de producție este ansamblul de cheltuieli necesar pentru obținerea unui volum de producție sau volum de servicii efectuat. Costul este costul factorilor de producție utilizați de un producător” [9, p. 148];

➤ **Safronov N.:** „Costul de producție (lucrări, servicii) reprezintă estimarea valorică a resurselor naturale, resurselor umane, utilizate în procesul de producere a producției (lucrărilor, serviciilor) și a altor cheltuieli legate de producerea și realizarea ei” [10, p. 316];

➤ **Florian Roatiș:** „Costul de producție – cât îl costă pe întreprinzător producerea unui bun sau serviciu” [11, p. 74];

➤ **Valeriu Zbârciog:** „Costul de producție reflectă, în expresie valorică, consumul factorilor de producție pentru producerea și desfășurarea mărfurilor și serviciilor” [12, p. 107];

➤ **Mihai Grosu:** „Costul de producție reprezintă suma de cheltuieli a factorilor de producție la întreprindere” [13, p. 63];

➤ **Crețoiu G, Cornescu V., Bucur I.:** „Costul de producție reprezintă ansamblul cheltuielilor necesare unui volum de producție” [14 p. 185].

După cum observăm, discuțiile sunt ample și diversificate, dar, cu toate acestea, fundamentul științific, dar actualizat, pus de secole, este valabil și în secolul XXI, când se atestă că costul este valoarea estimată a consumului factorilor de producție, că este cantitatea de muncă necesară obținerii unui bun sau serviciu, numai că este strict divizată în muncă vie și materializată, și acum este evidentă componența valorii sociale, prețului de vânzare, care impune două componente de bază, precum costul de producție, căruia îi revine prioritatea și profitul, care trebuie să-i asigure agentului economic rentabilitate, stabilitate, continuitate. Dar trebuie remarcat că nu sunt luate în calcul condițiile de fundamentare a costului de

producție, condițiile de utilizare a resurselor economice. În așa fel, În opinia autorului, Costul de producție reprezintă valoarea cheltuielilor pentru desfășurarea activității de producere și realizare a producției, fundamentarea cărora se exercită în condițiile concrete în care funcționează întreprinderea și efectuarea cărora au menirea obținerii unui anumit venit [15 p. 13].

Din această caracterizare succintă a costului de producție se pot generaliza următoarele aspecte:

- *costul de producție* reflectă unitatea dintre conținut – consum de factori de producție – munca, capitalul, natura și forma de exprimare – expresia valorică;
- *costul de producție*, ca exprimare monetară a cheltuielilor, independent de mărimea și importanța lor, este indicatorul care aduce la același numitor toate consumurile de factori de producție diferiți, și în felul acesta eforturile devin măsurabile și comparabile;
- *costul de producție* reflectă cheltuielile pentru producerea și comercializarea bunurilor economice suportate de producător, privind susținerea ofertei;
- *costul de producție*, ca exprimare monetară a cheltuielilor, independent de mărimea și importanța lor, este indicatorul care aduce la același numitor toate consumurile de factori de producție diferiți, și în felul acesta eforturile devin măsurabile și comparabile;
- *costul de producție* se include în prețul de vânzare al bunului, fiind o parte integrantă a acestuia; acea parte care exprimă atât recompensările factorilor consumați, cât și șansele sacrificate de ofertant;
- *costul de producție* ca parte componentă a prețului de vânzare al oricărui bun economic, constituie o necesitate obiectivă impusă de cerințele legilor economice, în primul rând, legea valorii;
- *costul de producție*, reprezintă o parte a eforturilor totale suportate de întreprindere pentru exercitarea activității economice.

Dar, ca și orice categorie economică, costul de producție în activitatea economică îndeplinește anumite funcții, luate ca un ansamblu de activități omogene și complementare, destinate realizării unui obiectiv. Odată cu trecerea la economia de piață, în cadrul oricărei întreprinderi, a căpătat o însemnătate mare activitatea managerială, scopul căreia este asigurarea unei utilizări eficiente și efective a resurselor economice, asigurarea profitabilității întreprinderii, de aceea, considerăm că cunoașterea funcțiilor costului de producție, care este indicatorul sintetizator al activității economice, va permite managerilor adoptarea deciziilor corecte, privind direcționarea activității în funcție de particularitatea

domeniului și orientarea organizației, în conformitate cu misiunea și obiectivele stabilite și fundamentarea costului de producție. După cum am atras atenția, costurile sunt eforturile producătorilor de bunuri economice, respectiv, țin de nivelul microeconomic, deci, cunoașterea lor ține de exercitarea optimă a proceselor social-economice și, în cadrul acestor procese, costurile îndeplinesc următoarele funcții esențiale, care, în fiecare perioadă istorică, sunt perfecționate, modernizate, respectiv actualizate:

♦ **Funcția de cunoaștere-măsurare** – prin funcția dată, costul permite cunoașterea tuturor resurselor economice, consumate la obținerea fiecărui tip de producție și a volumului total de producție. Această cunoaștere va contribui la planificarea corectă a asigurării cu tipurile de resurse necesare, ce va permite îndeplinirea programelor de producție, mai cu seamă că unele din ele sunt de caracter rar. Prin această funcție, cu ajutorul costului, se măsoară cheltuielile necesare pentru obținerea producției. De asemenea, ea permite măsurarea corelărilor ce pot apărea între eforturi-costuri și efecte-bunuri produse, măsurarea calității desfășurării activității. Măsurarea corectă a costului permite determinarea corectă a prețului. Și, respectiv, recuperarea cheltuielilor, pe care le-a susținut firma, va corespunde nivelului de consumuri suportate. Astfel, așteptările producătorilor vor fi confirmate, deoarece a avut loc calcularea corectă a costurilor.

♦ **Funcția de calculare a indicatorilor eficienței producției** – orice producere trebuie să tindă spre atingerea scopului final, dar în ce măsură este el realizat, producătorul trebuie să ia în calcul această funcție, deoarece, în baza funcției date, costului de producție îi revine rolul de factor determinant în calcularea efectului și eficienței economice, pentru că eficiența producției caracterizează raportul dintre efect și efort, dar eforturile din corelația dată și sunt primite costul de producție al producției finite, fie destinată vânzării, fie vândută.

♦ **Funcția de influență a nivelului rentabilității** – după cum am menționat, costul constituie o parte a prețului de realizare, pe lângă profit, și această proporție este directă, constând în faptul că creșterea costului conduce la diminuarea profitului, și creșterea profitului este influențată de diminuarea costului. Dar mărimea relativă a profitului este rentabilitatea și, de aceea, modificarea costului conduce la schimbarea profitului care influențează corespunzător nivelul rentabilității.

♦ **Funcția de control-reglare** – în cadrul funcției date, se evidențiază modul de fundamentare a deciziilor de politică economică, prin care se dirijează consumul de resurse, comparativ cu

standardele și programele în vigoare, cu legile și normativele adoptate. Se sesizează, se măsoară și se corectează abaterile apărute, divergențele create în cadrul întreprinderii, precum și în precizarea cauzelor și a măsurilor corective pentru înlăturarea lor, în baza analizei cauzelor abaterilor, în care tratarea acestora se efectuează diferențiat în funcție de importanța lor.

♦ **Funcția de optimizare** – această funcție implică în ea criteriul optimizării, ce constă în obținerea unui efect maxim cu eforturi minime, deci, respectiv, se are în vedere faptul că activitatea trebuie desfășurată cu costuri mici pentru atingerea unei activități profitabile, rentabile, cu situație financiară sigură, stabilă și, nu în cele din urmă, competitivă.

♦ **Funcția de producție** – anume costul, prin combinarea relațională a factorilor de producție, contribuie la realizarea producerii de bunuri materiale și servicii, el fiind indicatorul principal în stabilirea concepției constructive și tehnologice pe baza inovărilor și investițiilor efectuate.

♦ **Funcția de personal** – asigurarea cu forță de muncă calificată a întreprinderii; selectarea și pregătirea, promovarea, motivarea personalului de producție – în aceasta constă funcția de personal ce caracterizează esența întreprinderilor, dar, deoarece costul constituie un indicator de bază în cadrul întreprinderilor, această funcție se reflectă și în cost. Din considerentele costului, importanța acestei funcții constă în faptul că anume el permite compararea acestui gen de cheltuieli, și respectiv contribuie la utilizarea efectivă a resurselor, redată prin creșterea productivității muncii, la care trebuie atrasă atenția, productivitatea este indicatorul de bază în evaluarea utilizării factorilor de producție.

♦ **Funcția financiar-contabilă** – comensurarea cheltuielilor și veniturilor întreprinderii; se determină costurile necesare ale resurselor financiare, în funcție de mărimea și structura respectivă, necesare întreprinderii pentru o activitate eficientă.

♦ **Funcția de cercetare-dezvoltare** – proiectarea produselor; elaborarea programelor de investiții; perfecționarea sistemului informațional sau viitorul întreprinderii prin cadrul tehnic, tehnologic, organizatoric trebuie elaborate în funcție de costuri și, cu cât raportul dintre aceste elaborări și cost este mai mare, cu atât mai optim se utilizează funcția dată a costului.

♦ **Funcția comercială** – în baza funcției date a costului, se comensurează cheltuielile de aprovizionare cu materii prime și materiale de producție; realizarea produselor finite pe piețele de desfacere; activitățile de reclamă, privind

promovarea producției.

Din cele expuse, este evident rolul costului de producție, în cadrul oricărei activități economice, este evidentă necesitatea calculării lui, este vizibil criteriul de eficiență a lui, că cu costuri mici, se realizează scopul final al producătorilor, ce constă, după cum am menționat, în obținerea profitului sau maximizarea lui, pe baza producerii și realizării producției pe piață, în funcție de cerere și ofertă. Sintetizând cele menționate, putem admite că costul de producție reprezintă un indicator calitativ al activității economice, ce asigură siguranță, stabilitate și competitivitate agenților economici. După cum am observat, prin esența economică, trăsăturile, funcțiile costului, rolul acestui indicator este foarte vast și cuprinde toată sfera de activitate a întreprinderii, de aceea, apare întrebarea, dar cum este instituit el, are o formă concretă anume sau..., cum se analizează, deoarece, după cum am atras atenția, el generalizează toate cheltuielile efectuate cu factori de producție în diferite perioade de timp; în diverse tipuri de activități, ce se desfășoară în cadrul întreprinderii; în fiecare etapă a procesului de

producție, ce exprimă transformarea factorilor de producție în produs finit; înșiși factorii de producție au un conținut diferit și reflectarea lor în preț este diferită. Desigur, înțelegerea lui mai bună, analiza mai concretă și corectă, căutarea ieșirilor noi și posibile din situațiile critice de activitate, ceea ce nu este bine venit în economia de piață, întrucât, în lupta concurențială, nesiguranța te izolează, te exclude din lumea afacerilor, de aceea, este bine venită cunoașterea tipologiei costului, formelor concrete prin care se manifestă în viața economică. Considerăm că, cunoașterea dată permite evidența cheltuielilor, controlul, planificarea și analiza lor, luarea deciziilor corecte privind dezvăluirea optimă a procesului economic de obținere a bunurilor economice, ce va asigura un nivel performant al producției, *deoarece costul de producție este un indicator factorial, rezultativ și de eficiență*. În tabelul 1, propunem diversificarea costului, care va ajuta agenții economici să-și cunoască mai bine conținutul activității lor, să-și argumenteze posibilitatea continuării activităților economice și inițierea altor activități noi.

Tabelul 1. Clasificarea costurilor după diverse criterii de dependență

Nr. crt.	Criteriul de clasificare în funcție de	Denumirea costurilor	Nr. crt.	Criteriul de clasificare în funcție de	Denumirea costurilor
1	2	3	4	5	6
1.	<i>Includerea pe unitate de produs, de posibilitățile de repartizare</i>	Individuale Comune	14.	<i>Gradul de omogenitate, componență, natura</i>	simple complexe
2.	<i>Procesul tehnologic</i>	de bază de regie	15.	<i>Evidență</i>	explicit implicit
3.	<i>Calculul costului; Destinație, locul de apariție</i>	elemente economice articole de calculație	16.	<i>Orizontul de timp analizat</i>	de termen scurt de termen lung
4.	<i>Etapile de formare a cheltuielilor</i>	de secție de fabrică Complet	17.	<i>Obiectul la care se referă</i>	pe un produs pe un ansamblu de produse pe întreaga producție
5.	<i>Dirjecțiile de activitate ale întreprinderii</i>	operațională de investiții financiară	18.	<i>Nivel</i>	Global Mediu Marginal
6.	<i>Natura costurilor</i>	legate de consum de factori materiali legate de consumul resurselor de muncă	19.	<i>Dependența de activitatea întreprinderii</i>	dependente de activitatea întreprinderii independente de activitatea întreprinderii
7.	<i>Luarea deciziilor manageriale</i>	relevante Nerelevante Marginale Diferențiale Reale eventuale	20.	<i>Variația volumelor de producție</i>	Fixe Variabile Semivariabile
8.	<i>Capacitatea de asigurare a venitului</i>	Expirate Neexpirate	21.	<i>Momentul consumului factorilor și efectuării cheltuielilor</i>	Curente Preliminare Anticipate
9.	<i>Sfera de activitate</i>	de fabricație de desfășurare	22.	<i>Control și reglare</i>	Controlabile Necontrolabile
10.	<i>Atribuția față de activitatea economico-financiară</i>	Consumuri Cheltuieli	23.	<i>Rolul cheltuielilor din activitatea de bază</i>	costul vânzărilor costul perioadei
11.	<i>Consumul factorilor de producție</i>	de capital de muncă de natură	24.	<i>Natura activității desfășurate</i>	Productive Neproductive
12.	<i>Conținutul de muncă</i>	de muncă vie de muncă materializată	25.	<i>Caracterul informației</i>	Planificat Efectiv normativ
13.	<i>Cine plătește</i>	privat Social	26.	<i>Profitul calculat</i>	Contabil Economic
			27.	<i>Momentul evaluării</i>	Antecalulate Postcalculate

Sursa: Prelucrat de autor.

După cum observăm din tabelul 1, pentru reflectarea tipologiei costurilor, au fost utilizate diverse criterii, principii de clasificare a costurilor, ceea ce demonstrează că această categorie economică nu are o singură formă concretă, dar are diferite forme de manifestare, de identificare, de constatare; nu se determină numai în general și global, dar se determină și pentru fiecare obiect, unitate de activitate, în funcție de perioada aferentă, pentru că costul este o mărime curentă, anuală; nu este numai monoelementar, în funcție de clasificare, ci este, ce se urmărește evident, și polielementar.

În concluzie, am vrea să atragem atenția că evidența și analiza costurilor de producție trebuie efectuate, în funcție de complexitatea categoriei date, ce se redă prin interpretări economice, contabile, financiare, tehnice, pe baza abordărilor specifice, pe categorii de costuri, criterii și tipuri de grupare; prin multitudinea funcțiilor ce le poate exercita. Deoarece, cunoașterea costului îi permite întreprinzătorului să fundamenteze astfel utilizarea factorilor, încât să obțină o rentabilitate mai mare, în raport cu concurenții săi sau cu perioadele precedente.

Din cele expuse, putem constata, că costul de producție este un indicator de bază al eficienței economice, prin care se determină efectul economic al întreprinderii și măsura profitabilității acesteia.

Deci, prin cele menționate, concluzionăm, că studierea costului trebuie prelungită prin perfecționarea continuă, prin abordare științifică și, respectiv, practică, deoarece, în fiecare perioadă istorică, care o cunoaște societatea, costul de producție va impune noi orizonturi de cercetare, toți factorii fiind corelați cu complexitatea esenței acestuia și cu funcțiile multiple pe care le poate îndeplini, în dependență stringentă de condițiile concrete în care funcționează unitatea economică sau, în general, în care se dezvoltă societatea.

Bibliografie

1. **Ciornăi N., Blaj I.** *Economia firmelor contemporane*. Chișinău: Prut internațional, 2003.
2. **Cojuhari A., Umanef V.** *Bazele teoriei economice*. Chișinău: Ed. Universitas, 1993. 226 p.
3. **Bugaian L.** *Managementul strategic al costurilor*. Monografie. Chișinău: Editura CEP USM, 2006.
4. **Țurcanu V.** *Calculația costurilor* (lucrare didactică). Chișinău: Editura ASEM, 2001.
5. **Gumeniuc I.** *Reducerea costurilor și sporirea competitivității producției întreprinderilor industriei de zahăr*. Teză de doctor în economie. Chișinău, 2007.
6. **Gogoneață C., Gogoneață A.** *Economie politică – teorie micro și macroeconomică, politici economice*. B: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1995. 204 p.
7. **Dobrotă N.** *Economie Politică*. București: Editura Economică, 1997. 589 p.
8. **Niculescu M.** *Diagnostic global-strategic*. București: Ed. Economică, 1997.
9. **Prahoveanu E.** *Economie politică: fundamente de teorie economică*. București: Editura Eficient, 1997. 334 p.
10. **Safronova N.A.** *Economia întreprinderii*. M.: 2002. 608 p.
11. **Roatiș Fl.** *Economie*. Iași: Editura Polirom, 1998. 301 p.
12. **Zbârnciog V.** *Microeconomie (teorie și aplicații)*. Chișinău, 1996.
13. **Grosu M.** *Economie politică (fundamente de teorie economică)*. Chișinău: ATIC, Ed. Evrica, 2001. 208 p.
14. **Crețoiu Gh. ș.a.** *Economie politică*. București: Casa de Editură și Presă „Șansa”-SRL, 1995. 520 p.
15. **Deliu A.** *Efectele reducerii costurilor în industria de tutun*. Monografie. Chișinău, 2010. 174 p.

Recomandat spre publicare: 20.07.2011.